

**SÄKERHETS- OCH
INTEGRITETSSKYDDSNÄMNDEN**

2013-05-22
Dnr 96-2013

**Redovisning av ett regeringsuppdrag angående
Säkerhets- och integritetsskyddsmyndens
tillsynsverksamhet under år 2012 avseende
användningen av hemliga tvångsmedel**

Innehåll

1. Sammanfattning	3
2. Uppdraget	4
3. Nämndens uppgifter	4
4. Tillsynen	5
4.1 Tillsyn på begäran av enskilda	5
4.2 Tillsyn på nämndens eget initiativ	5
5. Iakttagelser och analys	6
5.1 Inledande anmärkningar	6
5.2 Underrättelse till enskild om användningen av hemliga tvångsmedel	6
5.3 Förstöring av upptagningar och uppteckningar	8
5.4 Dokumentation	9
5.5 Inhämtning av uppgifter om elektronisk kommunikation i underrättelseverksamhet	10
6. Slutsatser	12

1. Sammanfattning

Säkerhets- och integritetsskyddsmyndighetens tillsynsverksamhet vad gäller hemliga tvångsmedel har under år 2012 särskilt inriktats på frågor om underrättelse till enskild, förstöring av upptagningar och uppteckningar, tillämpningen av bestämmelserna om interimistiska beslut om hemliga tvångsmedel, dokumentationsfrågor och beslut om inhämtning av uppgifter om elektronisk kommunikation i de brottsbekämpande myndigheternas underrättelseverksamhet.

Granskningen har gjorts utifrån olika teman. Tillsynen har omfattat såväl inspektioner som andra undersökningar. Den har inneburit att rutiner har kartlagts, att enskilda ärenden och interna föreskrifter har kontrollerats och att regelverkets ändamålsenlighet har analyserats. Tillsynen har även omfattat sådana lagenlighetskontroller som nämnden utför på begäran av enskilda personer.

Nämnden har under året underrättats om 310 beslut om inhämtning av uppgifter om elektronisk kommunikation i de brottsbekämpande myndigheternas underrättelseverksamhet från polismyndigheterna (med undantag av Säkerhetspolisen) och Tullverket. Nämnden har granskat samtliga underrättelser och följt upp de brister som har uppmärksamats genom dels uttalanden, dels information till och utbildning för berörda myndigheter.

Nämndens slutsats är att de brottsbekämpande myndigheterna hanterar hemliga tvångsmedel på ett i huvudsak tillfredsställande sätt. Endast i ett fåtal fall har påträffats förhållanden som enligt nämndens bedömning strider mot lag eller annan författning. Den tillsyn som nämnden på eget initiativ har bedrivit under år 2012 har dock visat att det förekommer vissa brister i verksamheten. Dessa brister kan sammanfattas enligt följande.

- Beslut att underlåta att underrätta enskilda har fattats utan angivande av skäl och i enstaka fall på felaktig grund.
- Förstöring av upptagningar och uppteckningar från hemlig tvångsmedelsanvändning har dröjt för länge.
- Myndigheters dokumentation över åtgärder som vidtas i ärenden om hemliga tvångsmedel har i flera avseenden varit bristfällig.
- De brottsbekämpande myndigheternas tillämpning av bestämmelserna om inhämtning av uppgifter om elektronisk kommunikation i underrättelseverksamheten har initialt haft vissa brister, bl.a. har uppgifter om meddelanden inhämtats i realtid, vilket saknat stöd i lag.

2. Uppdraget

Regeringen har i beslut den 20 juni 2012 gett Säkerhets- och integritetsskyddsnamnden i uppdrag att redovisa hur tillsynsverksamheten avseende de brottsbekämpande myndigheternas användning av hemliga tvångsmedel har bedrivits under år 2012. Uppdraget omfattar att särskilt redovisa vilka iakttagelser som har gjorts i fråga om polisens och Tullverkets inhämtning av uppgifter om elektronisk kommunikation i underrättelseverksamhet. Av redovisningen ska framgå hur många beslut om inhämtning av uppgifter som nämnden har underrättats om. Redovisningen ska lämnas till regeringen senast den 31 maj 2013.

3. Nämndens uppgifter

Enligt lagen (2007:980) om tillsyn över viss brottsbekämpande verksamhet (tillsynslagen) ska nämnden utöva tillsyn bl.a. över brottsbekämpande myndigheters användning av hemliga tvångsmedel och därmed sammanhängande verksamhet. Den 1 juli 2012 utökades nämndens tillsynsområde då lagen (2012:278) om inhämtning av uppgifter om elektronisk kommunikation i de brottsbekämpande myndigheternas underrättelseverksamhet (inhämtningslagen) trädde i kraft. Inhämtning enligt lagen utgör ett hemligt tvångsmedel. Nämnden ska underrättas om samtliga beslut om inhämtning av uppgifter enligt inhämtningslagen.

Nämndens tillsyn ska särskilt syfta till att säkerställa att de brottsbekämpande myndigheternas verksamhet bedrivs i enlighet med lag eller annan författning. Nämnden får uttala sig om konstaterade förhållanden och sin uppfattning om behov av förändringar i verksamheten samt ska verka för att brister i lag eller annan författning avhjälpas (1 och 2 §§ tillsynslagen).

Nämnden är även skyldig att på begäran av en enskild kontrollera om han eller hon har utsatts för brottsbekämpande myndigheters användning av hemliga tvångsmedel och om tvångsmedelsanvändningen har skett i enlighet med lag eller annan författning. Nämnden ska underrätta den enskilde om att kontrollen har utförts (3 § tillsynslagen).

Om nämnden i sin verksamhet uppmärksammar förhållanden som kan utgöra brott, ska nämnden anmäla det till Åklagarmyndigheten eller annan behörig myndighet. Uppmärksammar nämnden felaktigheter som kan medföra skadeståndsansvar för staten gentemot fysisk eller juridisk person, ska nämnden anmäla det till Justitiekanslern. Finner nämnden omständigheter som Datainspektionen bör uppmärksammas på, ska nämnden anmäla det till inspektionen (20 § förordning [2007:1141] med instruktion för Säkerhets- och integritetsskyddsnamnden).

4. Tillsynen

4.1 Tillsyn på begäran av enskilda

Under år 2012 har 44 personer begärt lagenlighetskontroller avseende hemlig tvångsmedelsanvändning. De allra flesta ärenden där nämnden under året har utfört sådana lagenlighetskontroller har avslutats med att den enskilde underrättats om att nämnden inte har konstaterat något olagligt.

Nämnden har emellertid i ett ärende uppmärksammat att upptagningar och uppteckningar från hemliga tvångsmedel inte hade förstörts trots att cirka tre år gått sedan domen i målet vunnit laga kraft. Nämnden anmälde ärendet till Justitiekanslern som konstaterade att den sena förstöringen hade inneburit att den enskildes rätt till skydd för sitt privat- och familjeliv enligt artikel 8 Europakonventionen kränkts. Enligt Justitiekanslern innebar konstaterandet av kränkningen tillräcklig gottgörelse, varför ersättning inte skulle utgå.¹ Nämnden har i ett annat ärende uppmärksammat förhållanden som, enligt nämndens bedömning, kunde utgöra brott (tjänstefel). Åklagaren hade i ärendet beslutat att skjuta upp underrättelse till den enskilde om att han hade varit föremål för hemlig kameraövervakning, trots att åtal väckts mot den enskilde. Ärendet anmäldes till Åklagarmyndigheten (Riksåklagarens kansli) som har beslutat att inte inleda förundersökning.

4.2 Tillsyn på nämndens eget initiativ

Nämndens initiativärenden bedrivs huvudsakligen *tematiskt*, dvs. att tillsynen tar sin utgångspunkt i särskilda frågeställningar som utreds och granskas. Vid den tematiska tillsynen analyseras gällande författningar och vanligtvis hämtas interna föreskrifter och riktlinjer in från berörda myndigheter. Därefter undersöks rutiner och praktisk tillämpning, t.ex. genom frågeformulär som ställs till ansvariga tjänstemän eller genom en granskning av ett urval av myndigheternas ärenden. De fortsatta undersökningarna kan även innefatta samtal med enskilda tjänstemän eller frågor till andra myndigheter eller organisationer.

Nämnden genomför även *inspektioner* och *stickprovskontroller*. Båda dessa granskningsmetoder kan användas inom ramen för ett tematiskt tillsynsprojekt men kan också användas separat för att granska exempelvis rutiner eller enskilda ärenden.

Med utgångspunkt från vad som framkommer vid granskningen redovisar nämnden sina iakttagelser och bedömningar i uttalanden till de berörda myndigheterna. Uttalandena finns även tillgängliga på nämndens hemsida, www.sakint.se.

¹ Justitiekanslerns beslut av den 10 april 2013 (dnr 1623-12-47).

5. Iakttagelser och analys

5.1 Inledande anmärkningar

Nämnden har under år 2012 inlett 53 initiativärenden avseende användningen av hemliga tvångsmedel. Nämndens tillsyn har särskilt inriktats på ärenden i vilka åklagare har beslutat att underlåta underrättelse till enskild, tillämpningen av bestämmelserna om interimistiska beslut om hemliga tvångsmedel, frågor om förstöring av upptagningar och uppteckningar från hemliga tvångsmedel, dokumentationsfrågor och beslut om inhämtning av uppgifter om elektronisk kommunikation i de brottsbekämpande myndigheternas underrättelseverksamhet. Nedan följer en redogörelse för de mer övergripande iakttagelser nämnden har gjort i sin tillsyn.

5.2 Underrättelse till enskild om användningen av hemliga tvångsmedel

Syftet med att den enskilde ska underrättas om att han eller hon har varit utsatt för hemliga tvångsmedel är framför allt att ge honom eller henne möjlighet att bedöma det integritetsintrång som användandet av tvångsmedlet har inneburit och bereda honom eller henne tillfälle att reagera mot en eventuellt rättsstridig åtgärd, så länge inte sekretesskäl talar mot detta. Underrättelseskyldigheten har även bedömts kunna ha en återhållande verkan på användningen av hemliga tvångsmedel och bidra till att prövningen inför ett beslut sker på ett än mer noggrant sätt.² Nämnden har tidigare påtalat vikten av att frågor om underrättelse till enskild ytterligare lyfts fram som en viktig del i utvecklingsarbetet inom åklagarväsendet.³

Nämnden har bl.a. granskat 42 ärenden där åklagaren har beslutat att inte underrätta den enskilde om tvångsmedelsanvändningen på grund av sekretess. Ärendena har handlagts vid 25 olika åklagarkammare. I varje ärende har kontrollerats att åtgärden verkställts i enlighet med domstols tillstånd, att upptagningar och uppteckningar från tvångsmedelsanvändningen har förstörts på ett korrekt sätt, att reglerna om underrättelse har följts och att åtgärder som företagits i ärendet har dokumenterats så att hanteringen har gått att följa.⁴

I bara drygt hälften av de granskade ärendena har den första prövningen av om den enskilde ska underrättas om tvångsmedelsanvändningen skett inom den lagstadgade tiden, d.v.s. inom en månad från det att förundersökningen beträffande den enskilde avslutats. I två ärenden har det dröjt så länge som elva månader innan det första beslutet att skjuta upp underrättelsen har fattats. I två andra ärenden har inget beslut om att skjuta upp underrättelse fattats. I de ärendena har istället, efter att ett år förflutit, beslut fattats om att underlåta att underrätta den enskilde. I dessa fall har alltså den lagstadgade tiden inte följts.

² Prop. 2006/07:133 s. 30 f.

³ Se nämndens uttalande av den 26 april 2012 (dnr 888-2010 och 27-2011).

⁴ Se nämndens uttalande av den 22 maj 2013 (dnr 5-2012).

Nämnden har också granskat tre ärenden där beslut om att underlåta att underrätta den enskilde om hemlig tvångsmedelsanvändning har fattats med angivande av skälet att de enskilda inte hade anträffats och kunde antas befinna sig på okänd plats utomlands.

Att det inte är känt var den enskilde har sitt hemvist eller uppehåller sig kan dock inte utgöra grund för ett beslut om att underlåta att underrätta honom eller henne. I de fall den person som ska underrättas befinner sig på okänd plats ska beslut om underrättelse fattas, om inte sekretess hindrar det.⁵ Detta framgår numera även av en av Åklagarmyndigheten i november 2012 upprättad rättspromemoria (Hemliga tvångsmedel – hanteringen i vissa avseenden RättsPM 2012:8).

Nämnden har liksom tidigare uppmärksammat att det av besluten om att underlåta att underrätta den enskilde inte alltid tydligt framgår vilken bedömning åklagaren har gjort i sekretessfrågan.⁶ I majoriteten av de ärenden som nämnden har granskat har åklagaren som grund för sin bedömning av om sekretess föreligger hänvisat till inhämtat underlag eller inhämtade uppgifter från polismyndigheter eller Tullverket. I ett antal ärenden har åklagaren endast hänvisat till materialet i förundersökningen utan att närmare precisera vilka uppgifter som är aktuella för sekretessbedömningen. Åklagaren har i endast ett fåtal fall formulerat en egen motivering till varför den enskilde inte ska underrättas.

Lagstiftaren har förutsatt att åklagaren gör en noggrann prövning i varje enskilt fall då han eller hon beslutar att underlåta att underrätta den enskilde och att det i efterhand ska vara möjligt att kontrollera om bedömningen har varit korrekt. Om skälen för sekretess inte tydligt framgår, innebär det att det inte är möjligt att göra en närmare granskning av vilka överväganden åklagaren har gjort i frågan. Detta är naturligtvis en brist från rättssäkerhetssynpunkt. Ett krav på att skälen för beslutet ska dokumenteras kan också förväntas bidra till att prövningen av om sekretess föreligger görs på ett mer noggrant sätt. Nämnden är därför positiv till att Åklagarmyndigheten numera i den ovan nämnda rättspromemorian anger att det av beslutet måste framgå att åklagaren gjort en självständig prövning av sekretessfrågan och att de skäl som åklagaren lägger till grund för sin bedömning ska kunna utläsas av beslutet.

⁵ Se nämndens uttalande av den 18 april 2013 (dnr 154-2012, 173-2012 och 174-2012).

⁶ Se nämndens uttalande av den 22 maj 2013 (dnr 5-2012) och bl.a. nämndens redovisning av tillsynsverksamhet avseende användningen av hemliga tvångsmedel under år 2011 (Dnr 97-2012).

5.3 Förstöring av upptagningar och uppteckningar

I ett tillsynsärende har nämnden uppmärksammat att beslut om förstöring av upptagningar och uppteckningar ofta fattas för sent.⁷ I ett flertal fall har beslut fattats flera månader och i vissa fall mer än tolv månader efter den tidpunkt då förstöring skulle ha skett. Vid kontakt med åklagarkamrarna har det framkommit att orsaken till fördröjningen bl.a. har varit glömska, bristande rutiner i kontakten med polismyndigheterna eller Tullverket eller hög arbetsbelastning.

Material från hemliga tvångsmedel ska inte bevaras i större utstäckning och under längre tid än vad som är nödvändigt. Åklagaren är skyldig att löpande granska och pröva om material från hemlig tvångsmedelsanvändning ska bevaras eller inte. Om det inte finns grund att bevara materialet ska det förstöras. Det kan enligt nämndens mening inte vara fråga om ett kortare dröjsmål att bevara material i flera månader efter det att förstöringstidpunkten inträtt.

Åklagarmyndighetens syn på när material från hemliga tvångsmedel ska förstöras och hur åklagarna ska handlägga dessa frågor framgår numera av ovan nämnda RättsPM 2012:8. Av promemorian framgår att det vid varje kammare bör finnas tydliga riktlinjer för rutinerna kring förstöring och bevakning av att sådan sker. Ansvar för förstöring i olika avseenden har också förtydligats. Det är bra att frågorna klargörs i promemorian. Nämnden förutsätter att åklagarkamrarna, i de fall det inte redan finns, inför rutiner för att bevaka att materialet förstörs inom rimlig tid.⁸

I ett annat tillsynsärende har nämnden uppmärksammat att Säkerhetspolisen i vissa fall dröjt med att verkställa beslut om att förstöra upptagningar och uppteckningar från tvångsmedelsanvändning.⁹ I hälften av de granskade tvångsmedelsärendena har det tagit mellan en till fyra veckor från beslutsdatum till dess att materialet förstörts. I övriga ärenden har det emellertid tagit längre tid och som längst, i ett ärende, sju veckor. Under granskningen uppgav Säkerhetspolisen att det numera finns en ambition att beslut om förstöring ska verkställas inom en vecka från det att åklagare beslutat om förstöring.

Även om det saknas uttryckliga bestämmelser om när ett beslut om förstöring ska verkställas har nämnden uttalat att ett sådant beslut ska verkställas så snart som möjligt. Att besluten verkställs inom en vecka från det att åklagare

⁷ Se nämndens uttalande av den 22 maj 2013 (dnr 5-2012).

⁸ Se nämndens uttalande av 22 maj 2013 (dnr 5-2012) och nämndens redovisning av den 23 maj 2012 (dnr 97-2012).

⁹ Se nämndens uttalande av den 22 januari 2013 (dnr 104-2011).

beslutat om förstöring uppfyller enligt nämnden de krav som kan ställas på handläggningen i detta avseende.

5.4 Dokumentation

I likhet med vad nämnden har framfört i redovisningen till regeringen av tillsynsverksamheten avseende användningen av hemliga tvångsmedel under år 2011¹⁰ har nämnden även avseende år 2012 uppmärksammat att myndigheternas dokumentation över åtgärder som vidtas i ärenden om hemliga tvångsmedel har brustit i flera avseenden.

I flera granskade ärenden har det varken av tvångsmedelsakten, bevakningsärendet eller tillhörande diarium framgått när förundersökningen beträffande den enskilde avslutats eller när förundersökningen beträffande samtliga misstänkta lagts ned eller avslutats. Dessa uppgifter har i de flesta fall gått att hämta in från åklagarkamrarna. Det har emellertid visat sig att det kan kräva en förhållandevis omfattande arbetsinsats att få fram uppgifterna och i ett antal ärenden har det överhuvudtaget inte varit möjligt att i efterhand få fram tidpunkten för när förundersökningen lagts ned eller avslutats beträffande den enskilde. I de fall åtal har väckts har det av handlingarna inte framgått när dom i målet vunnit laga kraft.¹¹

Den uteblivna dokumentationen har medfört att det i flera ärenden inte har gått att utreda om beslut om att skjuta upp underrättelse till den enskilde, beslut om att underlåta att underrätta den enskilde eller om beslut om förstöring har fattats i enlighet med de tidsramar som följer av lag. Ur rättssäkerhetssynpunkt är det givetvis inte acceptabelt att det i efterhand inte är möjligt att kontrollera åklagarnas hantering av hemliga tvångsmedel. Nämndens lagenlighetskontroller, och sannolikt även åklagarmyndighetens interna kontroll, skulle också underlättas väsentligt om information om förundersökningens nedläggning eller avslutande, samt uppgift om lagakraftvunnen dom dokumenterades i tvångsmedelsdiariet eller i tvångsmedelsärendet. Nämnden har noterat att vissa åklagarkammare redan idag tycks ha den rutinen.

Det har även framkommit att det i ett förhållandevis stort antal ärenden har saknats skriftliga beslut om förstöring och dokumentation kring när beslutet verkställts. Det är nämndens uppfattning att beslut om förstöring ska dokumenteras, även om det inte finns någon sådan uttrycklig skyldighet i lag eller annan författning. I Åklagarmyndighetens RättsPM 2012:8 finns numera tydliga riktlinjer kring ansvar för beslut, diarieföring och förstöringsintyg.

¹⁰ Dnr 97-2012.

¹¹ Se nämndens uttalande den 22 maj 2013 (dnr 5-2012).

Nämnden har i ett tillsynsärende granskat de anmälningar som kommit in till nämnden under år 2012 med anledning av att åklagare fattat interimistiska beslut om tvångsmedelsanvändning med stöd av 6 § andra stycket lagen (2008:854) om åtgärder för att utreda vissa samhällsfarliga brott.¹²

Granskningen gav inte anledning att ifrågasätta åklagarens bedömning att fatta interimistiska beslut om tvångsmedelsanvändning i de aktuella ärendena. Åklagaren ansågs också ha dokumenterat de interimistiska besluten i enlighet med gällande bestämmelser. Med hänsyn till att de beslut som anmäls till nämnden inte har genomgått någon domstolsprövning framhöll dock nämnden vikten av att en efterföljande granskning kan ske på ett effektivt sätt. En granskning skulle underlättas om skälen för åtgärden dokumenterades. Vidare kan en dokumentation av skälen medverka till att kvaliteten på övervägandena generellt ökar.

5.5 Inhämtning av uppgifter om elektronisk kommunikation i underrättelseverksamhet

Nämndens kansli förde inför inhämtningslagens ikraftträdande den 1 juli 2012 en dialog med Rikspolisstyrelsen och Tullverket för att säkerställa att de underrättelser som lämnas till nämnden innehåller tillräcklig information för att möjliggöra en effektiv tillsyn över tillämpningen av lagen.

Myndigheterna informerades om att följande uppgifter bör framgå av de underrättelser som lämnas till nämnden: beslutande myndighet, beslutsfattare, typ av inhämtning, tidpunkt för beslutet, vilken tid beslutet avser, ärendenummer, vilken brottslig verksamhet ärendet avser att förebygga, förhindra eller upptäcka, syftet med inhämtningen, samt telefonnummer eller annan adress, elektronisk kommunikationsutrustning eller geografiskt område.

Personal från kansliet har även medverkat vid flera utbildningar bl.a. för tjänstemän som fattar beslut med stöd av inhämtningslagen samt svarat på frågor från myndigheterna om lagens utformning. Syftet har varit att bidra till att lagen tillämpas på ett rättssäkert sätt. När det har funnits anledning till det har kansliet kontaktat personal vid de brottsbekämpande myndigheterna, t.ex. för att reda ut oklarheter i en lämnad underrättelse eller för att begära en komplettering i någon del.

Under året underrättades nämnden om 310 beslut¹³ från polismyndigheterna (med undantag av Säkerhetspolisen¹⁴), och Tullverket.

¹² Se nämndens uttalande av den 22 maj 2013 (dnr 129-2012).

¹³ Med beslut avses i detta avsnitt beslut om inhämtning av uppgifter under en viss begränsad tid från i) ett telefonnummer eller annan adress, ii) en viss elektronisk kommunikationsutrustning eller iii) ett visst geografiskt område. I de fall inhämtningen av uppgifter har skett från t.ex. samma telefonnummer eller elektroniska kommunikationsutrustning vid olika tidpunkter har inhämtningen ansetts utgöra flera beslut. Ett beslut kan alltså inte omfatta flera telefonnummer, andra adresser eller kommunikationsutrustningar.

¹⁴ Motsvarande uppgift för Säkerhetspolisen omfattas av sekretess.

Nio myndigheter lämnade inte någon underrättelse under år 2012. Dessa myndigheter är Polismyndigheten i Dalarna, Gotlands län, Gävleborg, Jämtland, Jönköpings län, Kalmar län, Norrbotten, Värmland och Östergötland.

Av underrättelserna framgår att en övervägande andel av besluten avser inhämtning av uppgifter om meddelanden som har överförts enligt 1 § första punkten inhämtningslagen. En mindre andel avser uppgifter om i vilket geografiskt område en viss elektronisk kommunikationsutrustning finns eller har funnits, enligt 1 § tredje punkten. Endast sex beslut avser inhämtning av uppgifter om vilka elektroniska kommunikationsutrustningar som har funnits inom ett visst geografiskt område, enligt 1 § andra punkten (s.k. basstationstömning).

De vanligast förekommande brottsrubriceringarna som har angetts i underrättelserna är grovt narkotikabrott och grov narkotikasmuggling.

Nämnden har granskat samtliga underrättelser som inkom under år 2012. De iakttagelser som har gjorts i samband med granskningen framgår av ett särskilt uttalande.¹⁵ Iakttagelserna tyder på att beslut i enstaka fall fattats utan lagstöd. Med anledning av detta har nämnden genom information till och utbildning för de berörda myndigheterna följt upp bristerna.

I fråga om arton beslut har det antingen angetts att den brottsliga verksamheten har innefattat ett brott som inte omfattas av inhämtningslagen eller inte tydligt framgått vilken brottsrubricering som åsyftats. Enligt underrättelserna avser besluten grov stöld, ”grovt smugglingsbrott”, grova skattebrott och utpressning, grovt penninghäleri och ”piratbrott”, grovt vapenbrott, ”grov varusmuggling”, ”grovt korruptionsbrott”, grova bedrägerier och grovt skattebrott samt grovt skyddande av brottsling, främjande av flykt och vapenbrott.

I underrättelser som avser fyra beslut har det angetts att syftet med inhämtningen har varit att förebygga, förhindra eller upptäcka brottslig verksamhet, samtidigt som sådana upplysningar har lämnats som ger intryck av att en förundersökning om brott borde ha inletts vid tiden för beslutet. Av upplysningarna framgår att inhämtningen har syftat till att i fråga om våldtäkt binda telefonen till platser där sexualbrott begåtts, i fråga om grovt rån kartlägga rångrupperingen, identifiera medgärningsmän och lokalisera rångods samt i fråga om annat grovt rån binda aktuell telefon till brottsplatsen och

¹⁵ Se nämndens uttalande av den 22 maj 2013 (dnr 207-2012).

därmed få bindande bevisning mot den i tips utpekad som tänkbar gärningsman.¹⁶

I ett mindre antal underrättelser har det lämnats upplysningar som tyder på att besluten avser inhämtning av uppgifter om meddelanden i realtid. Majoriteten av dessa har fattats av Polismyndigheten i Halland. Nämnden har uttalat sig om de besluten i ett särskilt ärende.¹⁷ I uttalandet anförde nämnden bl.a. att realtidsinhämtning endast får ske av uppgifter om i vilket geografiskt område en viss elektronisk kommunikationsutrustning finns samt att besluten i de delar de har avsett inhämtning av uppgifter om meddelanden i realtid har saknat lagstöd. Det framkom vidare att det tekniska system genom vilket de brottsbekämpande myndigheterna hämtade in lokaliseringssuppgifter också visade uppgifter om meddelanden. Även om beslutet avsåg endast lokaliseringssuppgifter visades alltså också uppgifter om meddelanden i realtid. Nämnden avser att följa upp frågan.

Nämnden har förståelse för att det initialt har förekommit viss osäkerhet hos de brottsbekämpande myndigheterna om hur lagen ska tillämpas. Den aktuella inhämtningen utgör dock ett hemligt tvångsmedel. Det sker heller ingen domstolsprövning av besluten. Detta ställer särskilda krav på korrekt beslutsfattande och tydliga rutiner hos de berörda myndigheterna.¹⁸

6. Slutsatser

Nämndens sammanfattande bedömning är liksom tidigare att de brottsbekämpande myndigheterna hanterar hemliga tvångsmedel på ett i huvudsak tillfredsställande sätt. Vissa brister har dock framkommit.

De brister som nämnden har konstaterat under år 2012 är i stora delar desamma som nämnden tidigare har iakttagit. Åklagarmyndighetens under år 2012 framtagna rättspromemoria¹⁹ behandlar många av de brister som nämnden har uppmärksammat. Nämnden är positiv till utformningen av rättspromemorian samt det löpande arbete som Utvecklingscentrum Malmö utför med att bevaka frågor som rör hemliga tvångsmedel. Detta bör skapa bättre förutsättningar för en mer enhetlig rättstillämpning och handläggning av ärenden rörande hemliga tvångsmedel. Att det finns fungerande bevakningsrutiner på åklagarkamrarna är emellertid också centralt för en korrekt hantering av bl.a. underrättelser och förstöring av material.

¹⁶ Beträffande den sistnämnda inhämtningen har nämnden underrättats om att beslut fattats att förstöra de inhämtade uppgifterna, innan dessa granskats, eftersom beslutsfattaren i efterhand gjort bedömningen att det rätteligen saknats förutsättningar att fatta ett beslut med stöd av inhämtningslagen.

¹⁷ Se nämndens uttalande av den 22 januari 2013 (dnr 175-2012).

¹⁸ Se nämndens uttalande av den 22 maj 2013 (dnr 207-2012).

¹⁹ RättsPM 2012:8.

Nämnden planerar uppföljande åtgärder med avseende på bl.a. åklagares beslut om att underlåta underrättelse samt hur de brottsbekämpande myndigheterna följer rutinerna om förstöring av material.

Vad gäller nämndens tillsyn över beslut som fattas med stöd av inhämtningslagen kommer nämnden även fortsättningsvis att granska de underrättelser som inkommer från de brottsbekämpande myndigheterna i syfte att kontrollera om myndigheterna har goda rutiner för beslut om inhämtning enligt lagen. Nämnden avser dessutom att genomföra fördjupade granskningar av hur lagen tillämpas.